Anna Kukka 15.10.2024 dnro 262/04.01.00/2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi
Eduskunta

HE 132/2024 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilölain 12 ja 16 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettua lakia siten, että oikeus toimia tilapäisesti laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävissä enintään vuoden ajan mahdollistettaisiin myös henkilölle, joka on suorittanut soveltuvan yliopistossa suoritetun yhteiskuntatieteellisen alan sosiaalialan korkeakoulututkinnon tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon osana tai sen lisäksi sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun taikka, jolla on soveltuvan yliopistossa suoritetun yhteiskuntatieteellisen alan korkeakoulututkinnon tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon ja sosiaalityön perus- ja aineopintojen lisäksi riittävä käytännön kokemus ja ammattitaito.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi tilapäisenä sosiaalihuollon ammattihenkilönä toimimisen käsitteitä säännösten yhdenmukaisuuden ja selkeyden parantamiseksi. Esityksen mukaan vuoden määräajasta voitaisiin tietyin edellytyksin poiketa. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriä koskevaan säännökseen tehtäisiin esityksestä johtuvat muutokset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

KT kannattaa ehdotettuja 12 §:n muutoksia ja pitää tätä erittäin tarpeellisena. Työelämän ja henkilöstön saatavuuden näkökulmasta on tärkeää, että myös sellaiset henkilöt voisivat tilapäisesti toimia sosiaalityöntekijän tehtävissä, jotka ovat jo suorittaneet soveltuvan sosiaalialan korkeakoulututkinnon ja sen lisäksi hyväksytysti sosiaalialan perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun tai henkilöt, jolla on soveltuvan korkeakoulututkinnon ja hyväksyttyjen sosiaalityön perus- ja aineopintojen lisäksi riittävä käytännön kokemus ja ammattitaito.

KT kannattaa myös lausuntokierroksen jälkeen tulleita täsmennyksiä 12 §:n 1 momenttiin esimerkeistä siitä, mitä tutkintoja voitaisiin pitää soveltuvina sosiaalialan korkeakoulututkintoina.

Ehdotettu muutos mahdollistaa hyvinvointialueilla jo työskentelevien sosionomien, geronomien ja kuntoutuksen ohjaajien (AMK). jotka ovat suorittaneet avoimessa yliopistossa vaaditut sosiaalityön perus- ja aineopinnot, ja harjoittelun tai, joilla on vaadittujen opintojen lisäksi jo pitkä käytännön kokemus sosiaalialasta, työskentelemään tilapäisesti

sosiaalityöntekijän tehtävissä. Ehdotus selkiyttää sosiaalihuollon ammattihenkilöstä annetun lain 12 §:n 1 momentin tulkintaa ja soveltamiskäytäntöä, kun tilapäisen toimimisen edellytystä täsmennetään koskemaan myös muihin kuin tutkinto-opiskelijoihin.

KT pitää hyvänä esitettyä muutosta, että tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimiselle voitaisiin opintoihin liittyvän harjoittelun sijasta huomioida vaihtoehtoisesti henkilön riittävä kokemus ja ammattitaito. Tämä antaa työnantajalle enemmän mahdollisuuksia järjestää sosiaalihuollon palvelutoimintaa ja kehittää ammattihenkilöiden välistä työnjakoa tarkoituksenmukaisemmalla tavalla, huomioiden henkilöstön osaaminen. Ehdotettu muutos voi motivoida myös työntekijää, joka opiskelee työn ohella sosiaalityön opintoja, kun hänen osaamistaan voidaan hyödyntää laajemmin.

Ehdotettu muutos helpottaa siten osaltaan henkilöstön välistä työnjakoa sosiaalityössä ja henkilöstön saatavuusongelmia hyvinvointialueilla. Hyvinvointialueilla on vakava pula sosiaalityöntekijöistä, erityisesti lastensuojelussa, jossa KT:n 10/2023 tekemän ajankohtaiskyselyn mukaan sosiaalityöntekijöiden viroista on joka viides täyttämättä.

Aiemmassa lausunnossaan KT on pitänyt tilapäisen työskentelyn rajausta enintään yhteen vuoteen käytännön työelämän näkökulmasta liian lyhyenä ja epätarkoituksenmukaisena. Se on aiheuttanut käytännössä runsaasti tulkintaongelmia, kun työnantaja ei ole aktiivisesta rekrytointiyrityksistään huolimatta onnistunut löytämään kelpoisuusehdot täyttävää laillistettua sosiaalityöntekijää. Vastaavasti vuoden määräaika ei ole mahdollistanut työnantajalle henkilöstötarpeen suunnitelmallista ennakointia tilanteessa, jossa työnantaja palveluksessa oleva henkilö olisi valmistumassa laillistetuksi sosiaalityöntekijäksi pian vuoden määräajan jälkeen.

KT kiittää, että hallituksen esityksen valmistelussa on huomioitu lausuntopalaute ja, että 12 § esitetään lisättäväksi uusi 6 momentti, jonka mukaan tilapäisesti sosiaalityöntekijän toimimisen määräaika voitaisiin ylittää enintään vuoden kerrallaan, jos se on välttämätöntä asiakasturvallisuuden, palveluiden saatavuuden ja jatkuvuuden kannalta tai muusta erityisestä syystä. Vastaavasti mahdollistettaisiin enintään vuoden määräajasta poikkeaminen myös muulle laillistetun ammattihenkilön tehtävissä toimiville**. KT pitää tätä täsmennystä kannatettavana.**

KT kuitenkin esittää, että tilapäisen työskentelyn määräaikarajaus tulisi poistaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölakien kokonaisuudistuksen yhteydessä. Yliopistojen avoimen väylän kautta suoritettujen aineopintojen määrä on kasvussa ja myös perusopintoja suorittavien määrä on vakiintunut. Esityksen mukaan yhteensä yli 200 henkilöä suorittaa vuosittain sosiaalityön perus- ja/tai aineopintoja eri avoimissa yliopistoissa. Hyvinvointialueiden omassa henkilöstössä on hyvinvointialueiden oman arvion mukaan satoja henkilöitä, joilla on jo joku muu aiempi sosiaalialan tutkinto esim. sosionomin tutkinto ja, jotka ovat suorittaneet/suorittavat avoimen väylän kautta sosiaalityön perus- ja aineopintoja.

Määräajan poistaminen mahdollistaisi suunnitelmallisen henkilöstön osaamisen kehittämisen, jolloin opintojen loppuun saattaminen suunnitelmallisesti maisterivaiheeseen asti olisi mahdollista. Tämä tukisi myös pyrkimyksiä parantaa työn ja opintojen yhteensovittamista. Lisäksi se helpottaisi alueellista työvoimapulaa, sitouttaisi henkilöstöä työnantajan palvelukseen, vähentäisi työnantajien hallinnollista taakkaa ja mahdollistaisi myös asiakastyössä asiakkuussuhteiden jatkumisen. Tämä mahdollistaisi myös laajemmin henkilöstön

välisen työnjaon ja osaamisen kehittämisen Hyvän työn ohjelman kautta syksyllä 2024 käynnistyvissä työnjakopiloteissa.

Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on toteuttaa ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus tavalla, jossa ammattioikeuksiin kytketään vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämättömät ja oikeasuhtaiset edellytykset. Lisäksi hallitus tavoittelee selkeytettävänsä ja yhdenmukaistavansa välillisen työn vaatimuksia eri toimijoiden kesken, varmistaen kuitenkin, ettei vaatimuksia muutosten myötä kiristetä.

Tähän liittyen KT nostaa esiin, että vuoden määräajan tarpeellisuutta on arvioitava siltä kannalta, onko se asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämätön ja oikeasuhtainen. On myös huomattava, että tilapäinen toimiminen edellyttää aina laillistetun ammattihenkilön nimeämistä hänen vastuuhenkilökseen ja tämän ohjausta ja valvontaa. Tämän lisäksi sosiaalihuollon erillislainsäädännössä on määritelty tiettyjä tehtäviä vain laillistetun sosiaalityöntekijän tehtäväksi. Asiakasturvallisuutta on varmistettu muulla palvelulainsäädännöllä, joissa eri sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin on sisällytty vaatimuksia henkilöstön kelpoisuudesta tai mitoituksista. Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä koskevista kelpoisuusehdoista säädetään olennaisilta osin sosiaalihuoltolaissa, lastensuojelulaissa (417/2007) ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetussa laissa (980/2012, jäljempänä vanhuspalvelulaki).

KT toteaa, että myöskään terveydenhuollon ammattihenkilölaissa ja asetuksessa ei ole tällaisia määräaikoja laillistetun ammattihenkilön tehtävissä tilapäisesti toimiville ja, että tämä tulee viimeistään ammattihenkilölain kokonaisuudistuksen yhteydessä yhdenmukaistaa ja poistaa.

KT kannattaa edotettuja täsmennyksiä 12 §:ssä käytettävistä käsitteistä, että pykälän otsikossa ja sen 1–5 momenteissa viitattaisiin laillistetun sosiaalityöntekijän tai muun laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä toimimiseen ammatissa toimimisen sijaan ja, että pykälän 1 ja 2 momentissa viitattaisiin henkilön riittävään käytännön kokemukseen ja ammattitaitoon sen sijaan, että viitattaisiin henkilön riittäviin edellytyksiin ammatissa toimimiseen. Ehdotetut muutokset vastaavat terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännössä käytettyjä käsitteitä.

KT pitää ehdotetun lakimuutoksen mahdollisimman nopeaa voimaantuloa henkilöstön saatavuuden ja palvelutoiminnan järjestämisen kannalta erittäin tärkeänä, viimeistään hallituksen esityksen mukaisesti 1.1.2025.

Tilapäisesti laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä toimimisen täsmentäminen on tarpeen ammattihenkilölakien kokonaisuudistuksen valmistelusta huolimatta. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölakien kokonaisuudistuksen suunniteltu voimaantulo on vasta vuoden 2026 aikana. Hyvinvointialueiden akuutti sosiaalityöntekijäpula sekä tulkintaepäselvyydet tilapäisesti sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön tehtävissä toimimiselle edellyttävät asian täsmentämistä pikaisesti.

Kireä taloustilanne, joustamaton lainsäädäntö ja kasvava pula sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisista vaikeuttavat hyvinvointialueilla tarpeen mukaisten ja oikea-aikaisten palvelujen järjestämistä asiakkaille. Tämä edellyttää erilaisia lyhyen ja pidemmän aikavälin toimenpiteitä. Jatkossa on välttämätöntä tarkastella myös palvelulainsäädännöstä johtuvia kelpoisuus- ja henkilöstömitoitusehtoja eri tehtäviin osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädännön uudistusta. Siinä ja ammattihenkilölainsäädännön

kokonaisuudistuksessa on oltava lähtökohtana Orpon hallitusohjelman kirjaus, jossa ammattioikeuksiin ja kelpoisuusehtoihin kytketään vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämättömät ja oikeasuhtaiset edellytykset. Tarkasta ammattihenkilötasoisesta tehtävien sääntelystä tulisi luopua.

Osana Hyvän työn ohjelmaa käynnistetään syksyllä 2024 sosiaalihuollon henkilöstön työnjakoa koskevia pilotteja mm. sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien työnjakoa koskien. KT pitää tärkeänä, että piloteista saadaan kokemuksia ja seurantatietoa toimivimmista käytännöistä tulevaa ammattihenkilölainsäädännön ja palvelulainsäädännön uudistusta varten.

Vaikka sosiaalityöstä valmistuneiden määrät ovat hienoisessa kasvussa, hyvinvointialueilla suhteellisesti vakavin työvoimapula on edelleen sosiaalityöntekijöistä ja lääkäreistä. Tästä syystä tarvitaan myös lisää aloituspaikkoja sosiaalityön tutkintoon johtavaan yliopistokoulutukseen.

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUETYÖNANTAJAT KT